

בשרו מותר מתחילת ברייתו, ולא דמי לעמאלה, עיין בחולין שס. ותמיהו הראשונים והאחרונים, כיון דדעתו דאין צדיקין צוהין טעם היאך מחייב כאן משום נבילה, ובהלכה הקודמת אינו מחייב משום טמאה מחמת דאין צדיקין צוהין טעם, ואמאי מחייב משום נבילה, עיין בנפח משנה שם [נפח הרשב"א ח"ד ס' פ"ט], ובשער המלך כתב כמו שהבאנו.

והרמב"ם לענין דהנה צאמת לכאורה קשה, אמאי אינו חייב על כל האיסורין שצמורה שלא כדרך אכילתן דלא הוה אכילה והתורה הקפידה על אכילה דוקא, אמאי לא נמא חשפיה מדחזין דאכול כדרך זה על כרחן אכלו אכילה חשונה היא. ועיין באור"ח ס' תמ"ב ס"ד ובראשונים [טור שם] וכן הוא בר"מ פ"ה משניות ה' ה' וזה לשונו, שבעה שאוכל ואכל אוכלים שאין ראויין לאכילה פטור משבעה, שהרי יא יד אכילה מאחר שהם חשופים אכלו אכילתם שמה אכילה, וכן כתב צ"ח שבעה שלא אכלתי והוא אכל אוכלים שאין ראויין לאכילה חייב, שהרי כיון שאכלם הם חשופים אכלו ועבר על שבעה ע"ש, א"כ חזין דפסדא זו דאחשפיה היא פסדא טובה לעינן חיוב, וא"כ אמאי יהיה פטור בכל האיסורין אם אכל שלא כדרך אכילתן, וכן אכל אוכלים שאין ראויין לאכילה.

אבל צאמת על פי סדרת הלחם משנה שם נוחה, דהר"מ שם סובר נשבע להבא שלא יאכל ואכל אוכלים שאין ראויין פטור דאין נחשב אכילה, ובלחם משנה מבא בשם הר"ן דמחלק בין דין זה דלא חשיבא אכילה, לבין דיונים שהבאנו לענין שבעה שבער או שבעה שאוכל דאף דברים שאינם ראויים ג"כ מיקרי אכילה. וכתב הלחם משנה דהחילוק הוא כך, דצאמת אדם האוכל דבר שאינו ראוי בודאי חשוד הוא אכלו, על כן אם אמר שבעה שאוכל ואכל יא יד שבעה, שהרי אכל ומשכא אכלו דאי לא נחשב אכלו למה אכיל, אלא על כרחן דנחשב אכלו, וכן כשאוכל ואחר זה נשבע שאכל, והאכילה הקודמת הייתה דברים שאינם ראויים לא נשבע לשקר, כי אז כשאוכל דאי נחשב אכלו ואחר זה נשבע צאמת, אבל אם נשבע על להבא שלא אוכל ואכל דברים שאין ראויים, אמרינן אחזקין אינשי ברישע לא מחזקין לעטור על שבעה, על כרחן אמרינן דעל כן אכל דצאמת לא אחשפיה כדי שלא לעשות איסור, ואילו היה נחשב אכלו לא היה אוכל כדי שלא לעטור על השבעה ולעשות עברה, וזהו מוכן בדבריו, ודבר פי חסם מן פסחים יטק.

א"כ לדבריו נוחה, דבכל איסורין שצמורה אם אכלן שלא כדרך אכילתו פטור דלאו שמה אכילה ולא אמרינן דאחשפיה, דאדרבה אחזקין ברישע לא מחזקין, ואילו היה נחשב אכלו לא היה אוכל כדי שלא לעשות איסור דאורייתא, על כן מדאכול שמע מינה שאינו מחשיב אותו. והנה ידוע דעת (הרשב"א) [הרדב"א ח"א ס' שג"א] בשבועה הוצאה צית שמואל ומשנה למלך ה' גיטין [פ"ה ה"ח], גבי אין אדם עושה צעילות צעילת וזו, דג"כ הטעם דלא מחזקין ליה לרשע, אבל אם בא על הגדה דחזין דהוא רשע לא אמרינן אין אדם עושה צעילות צעילת וזו. א"כ נכונים מאוד דברי הר"מ, דאם אוכל גידין של טמאה אינו חייב דלא נחשב אכילה, אף דהוא אוכל לא מחזקין ליה לרשע, אדרבה מדחזין דאכול על כרחן דאינו נחשב אכלו, וכן באוכל גיד הנשה של טמאה, דאינו חייב מטעם גיד מגזירת הכתוב דמי ששכרו מותר, א"כ מטעם טמאה אינו חייב דאינו רשע דאינו נחשב אכלו על כן הוא אוכל, אבל באוכל גיד הנשה של נבילה דעל גיד הנשה חייב דעך הוא והתורה אסרה, על כן חייב גם כן משום נבילה, דצאמת אף שאינה ראויה לאכילה מ"מ כיון דהוא אוכל אחשפיה, ולא שייך דלא מחזקין ליה לרשע, דאפילו לא אחשפיה הוא רשע דחייב משום גיד, וכיון דנכלא הכי הוא רשע לא שייך לומר אחזקין, כפסדת (הרשב"א) [הרדב"א] על כן חייב משום נבילה ג"כ, ודברים אלו הגדתי בימי חורפי לפני כמה גדולי ישראל וקלסוהו. ובענין פלפוליה כמה ענינים ואין כאן מקומו, וכמדומה ששמעתי מן מגדול אהר"י א"כ לפי סברתי אם אכל ציור הכיפורים איזה איסור שלא כדרך אכילתו חייב על האיסור ג"כ, כיון דאכל אחשפיה, ולא אמרינן דלא נחזקין אותו לרשע דהא בלא זה רשע הוא מחמת דאכול ציור הכיפורים, ועל ציור הכיפורים חייב אף שלא כדרך אכילתו, א"כ הוה רשע שוב אמרינן דאחשפיה גם לענין איסור, כן נראה לי בענין רשע עוד לפלפוליה.

מבואר דחומש במקום קרבן קאי, ומבואר שם דשבעה ציור חידוש הוא דחייבים על שגגתו קרבן אף דמזיד אינו עובר רק בלאו, א"כ כיון דחזין דעל תרומה טמאה חייבין חומש על כרחן דחייב מיתה במזיד, דאי לא הוה חייב מיתה במזיד לא הוה מחייב חומש בשוגג בדמיוס קרבן קאי. ולפי מה שכתבתי אין זה תלוי בזה, דהא מחייב על שוגג דתרומה אף שלא כדרך אכילתו חומש, ובמזיד אינו חייב מיתה על שלא כדרך אכילתו, ויבואר לקמן א"כ ועיין לעיל במתנה הקודמת [אות ל"ח]. ושמעתי לבי בענין שאתר כתבי מלחמי בל"ח ברכות ל"ח ע"א שכתב, דלהר"מ חייב קרבן וחומש בתרומה אף שלא כדרך אכילתו ג"כ, על פי דברי המשנה למלך [הנ"ל] ותלמי"ם שבינוני לדעתו הרמב"ם.

ואם נאמר דעתם הוס' [פסחים שם] דפטור על שלא כדרך אכילה, אפשר לומר לדעת השאגת אריה, דאם אכל [תרומה] ציור הכיפורים דמבואר בר"מ פ"ה מתרומות ה"ו דחייב קרבן וחומש, אם אכל ציור הכיפורים אף שלא כדרך אכילתו מ"מ חייב, כיון דלענין ציור הכיפורים נחשב אכילה נחשב נמי אכילה לענין תרומה, אף צאמת לאו דוקא בשוגג, הוא הדין במזיד ובעל איסורים שצמורה אם אכל ציור הכיפורים שלא כדרך אכילתו חייב, כיון דלענין ציור הכיפורים נחשב אכילה, נחשב אכילה לענין זה גם כן, וכפסדא זו מבואר בשער המלך פ"ח ממאכלות האסורות ה"ו לענין גיד הנשה, והארכתי במקום אחר [מנחה ג' אות ג'].

[ו] ערך אעורר מה שכתב הר"מ פ"ד מתרומות ה' ה' דמופלא הסמוך לאיש תרומתו תרומה, דמופלא הסמוך לאיש מדאורייתא, וכן פסק צ"ח מנדרים ה"א ובפ"ה מנדרות ה"ג, והנה בשם דנדה מ"ו ע"כ מבואר, דוקא לבין שבעה ולאיסור כל יחל מופלא שיה לגדול, יכול יהיה חייב על הקדשו קרבן תלמוד לומר זה הדבר, אם כן מבואר שם דאינו חייב קרבן על הקדשו דמתעטין מקרא. אם כן לפי המבואר במס' שבת ס"ט ע"ב שהבאנו לעיל [אות ה'] דחומש במקום קרבן קאי, אם כן אפשר לומר נהי דחייבין על תרומתו מיתה בדי שמים ומלקות, מ"מ בשוגג אינו חייב על תרומתו חומש, או אפשר דלענין זה אינו נחשב לקרבן וחיבין חומש על תרומתו מופלא הסמוך לאיש. הן אמת שדין זה שאין חייב קרבן על הקדש מופלא הסמוך לאיש אינו מוצא בר"מ בשום מקום, ועיין במשנה למלך פ"ה מנדרים ה' ה' ואין כאן מקומו וא"כ במקומו יבואר.

[ו] ובמנחה שכתבתי לעיל [אות ה'], דאם אכל מאכל איסור ציור הכיפורים שלא כדרך אכילתו חייב אף על האיסור, כיון דהתורה אחשפיה אכילה לענין ציור הכיפורים הוה נמי אכילה לענין האיסור, כפסדת השער המלך [פ"ח ממאכלות האסורות ה"ו] ציד הנשה של נבילה, כיון דחייב משום גיד, אף דאין צדיקין צוהין טעם מ"מ עך הוא והתורה אסרה א"כ ממילא חייב נמי משום נבילה כיון דחייב אכילה לגבי גיד. נחישבתי דלא דמי לסדרת השער המלך, דבשלמא גבי גיד דכתיב שפון אכילה [בראשית ל"ב ל"ג] על כן לא יאכלו וגו', ומ"מ חייב משום גיד אף דאינו צוהין טעם, חזין דהתורה קראה אכילה לענין גיד, א"כ ממילא נחשב אכילה לענין איסור אחר דכתיב אכילה, אבל גבי ציור הכיפורים דלא כתיב אכילה רק לא תטונה, על כן חייב על שלא כדרך אכילתו דלאו עינוי הוא, א"כ לא מוכח דהתורה אחשפיה אכילה דלחייב עליה משום איסור דכתיב היה אכילה, דגם לענין ציור הכיפורים התורה לא אחשפיה אכילה רק דאינו עינוי אבל לא חשיב אכילה, א"כ לענין איסור דכתיב אכילה אינו חייב אף ציור הכיפורים.

ובל"ז לסדרת השער המלך, אבל אני יושבתי דברי הר"מ דגיד הנשה באופן אחר, אף שאין מקומו כאן אכתוב בעזרי, כי נפקא מינה לכהן מלוות ולמלוה וזו שאנו עוסקין בה. וזה לשון הר"מ פ"ח ממאכלות אסורות ה' ה', האוכל מגיד הנשה של טמאה פטור, לפי שאינו נוהג בטמאה וכו', ואינו כאוכל משאר גופה דהיינו לחייב משום טמאה, שאין הגידין בכלל הבשר כמו שצ"ל. דהיינו דסובר כ"י שמעון [חולין ק"א ע"א] דאין צדיקין צוהין טעם על כן אינו חייב משום איסור על הגידין, רק מחמת גיד דעך הוא והתורה אסרה, ואחרי זה צ"ח כתב, דאכול גיד הנשה של נבילה ושל עולה, חייב שמים משום גיד ומשום נבילה. ואלא שייך מי ששכרו מותר, דכאן הוה

אכל תרומה
ביום
הכיפורים

תרומה מופלא
הסמוך לאיש

(ג) ולענין שיעור אכילה בכדי אכילה פרס, עיין תוס' פסחים ל"ג ע"א ד"ה ומינה.
(ד) ראה להלן בסמוך באות ד' ולהלן מצוה רצ"ח אות י"ג.

(ט) האחרונים נחלקו בדעת הרמב"ם, במרכבת המשנה ה' נדרים שם במבאר שגם הרמב"ם סובר שאין מחייבים על הקדשו קרבן, ואילו החתם סופר בחי' לנדה שם חולק עליו. ועיין רשב"א ומאירי נדה שם ואבני נזר י"ד ח"ב ס' ש'.

(טז) וראה בכרתי ופולתי ס' ס"ה סק"ב, צ"ח פסחים כ"ב ע"א, רצ"א בדרו"ח שם ועוד.

(יז) ב"ה בדבריו חייב (גיטין של רבינו) ח"א אור"ח ס' ב"ה ובחידושי ע"ה פרשת יישראל (בסני הספר) ע"ה בארבינר.

(יח) בשו"ת חבצלת השרון ח"א אור"ח ס' כ"ד כתב שאין לדמות שאר איסורים לשבועה, משום דבשבועה אולין בתר דעתו לחוד לפי שכו תלוי האיסור, משא"כ באיסורי תורה שבהם האיסור אינו תלוי בו, לא מהני מה שהדבר חשוב אצלו ובטלה דעתו. והבאנו מפתחים מ"ד ע"א גבי כותח הבבלי ועוד דאמרינן בטלה דעתו אצל כל אדם, ובזרע אברהם כללים ס' מ"ד אות ג' העיר משבועות כ"ב ע"ב וכ"ג ע"ב ע"ה. ובחבצלת השרון שם וחי' הגדול בענינים ח"א ס' ג' העיר מרשב"א מכות י"ז ע"א בשם הרמ"ה דלרבנן ר"ש לית להו סברת אחשפיה. ועיין כלי חמדה פרשת וישלח אות ב', ואבי עזריה ה"א אבות הטימאית פ"א ה"ז.